

CECILIE AASPRONG DYRNES
OLE GJEMS-ONSTAD
ANDERS B. MIKELSEN

Merverdiavgift

i et nøtteskall

12. UTGAVE

GYLDENDAL

MERVERDIAVGIFT

I ET NØTTESKALL

CECILIE AASPRONG DYRNES, OLE GJEMS-ONSTAD OG
ANDERS B. MIKELSEN

MERVERDIAVGIFT

I ET NØTTESKALL

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2024

1. til 6. utgave 1994–2005 © Dyade Forlag (Ole Gjems-Onstad: *Merverdiavgift. En innføring*)
7. utgave 2006 (Ole Gjems-Onstad: *Merverdiavgift. En innføring*)
8. utgave 2009 (Ole Gjems-Onstad: *Merverdiavgift. En innføring*)
9. utgave 2014 (Ole Gjems-Onstad: *Merverdiavgift i et nøtteskall*)
10. utgave 2018 (Ole Gjems-Onstad, Cecile Aasprong Dyrnes og Anders B. Mikelsen: *Merverdiavgift i et nøtteskall*)
11. utgave 2021
12. utgave, 1. opplag 2024

ISBN 978-82-0560712-5

Omslagsdesign: Kristin Berg Johnsen

Sats: HAVE A BOOK

Brødtekst: Minion Pro 10/14,5

Papir: 90 g Amber Graphic

Trykk: Mediehuset Andvord AS, Norge 2024

Alle henvendelser om boken kan rettes til

Gyldendal Juridisk

Postboks 6730 St. Olavs plass

0130 Oslo

www.gyldendal.no/juridisk

juridisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.

Se www.gyldendal.no/miljo

Forord

Formålet med denne boken, som nå kommer i 12. utgave, er å gi en grunnleggende introduksjon til merverdiavgiftsretten. Boken er ment for studenter, revisorer, regnskapsførere, advokater og andre som ønsker å sette seg inn i merverdiavgiftsreglene på et grunnleggende nivå. Vi redegjør for sentrale emner som eksempelvis avgiftspliktens omfang, unntak og fritak fra avgiftsplikten, fradragsretten, registrering for merverdiavgift og reglene ved internasjonal handel med varer og tjenester. Vi omtaler også ordningen med kompensasjon av merverdiavgift for kommuner mv.

Sammen med *Lærebok i merverdiavgift* (Gjems-Onstad, Kildal, Dyrnes og Mikelsen) og *MVA-kommentaren* (Gjems-Onstad, Kildal, Dyrnes, Kristensen og Mikelsen) danner denne boken de sentrale generelle fremstillingene av norsk merverdiavgiftsrett. Denne boken er den grunnleggende innføringsboken, mens læreboken går noe dypere og krever mer av leseren. *MVA-kommentaren* går i dybden på de enkelte bestemmelsene i merverdiavgiftsloven mv. og er egnet for praktikere og de studentene som ønsker å være best mulig forberedt på arbeidslivets krav.

Boken er oppdatert per utgangen av mai 2024.

Oslo, mai 2024

Cecilie Aasprong Dyrnes

Anders B. Mikelsen

Innhold

FORKORTELSER	15
KAPITTEL 1 INNLEDNING	17
1.1 Lovens virkeområde	17
1.2 Statens største inntektskilde?	19
1.3 Hovedregler	20
1.3.1 Lover og forskrifter	20
1.3.2 Satser og skille mellom omsetning som er fritatt og unntatt	21
1.3.3 Avgiftspliktige virksomheter – oppkrevere av merverdiavgift på vegne av det offentlige ...	22
1.3.4 Utgående avgift minus inngående avgift	22
1.3.5 Varer og tjenester	23
1.3.6 Uttak og innførsel	25
1.4 Merverdiavgiftssystemet	27
1.5 Avgiftskumulasjon	31
1.6 Lover, forskrifter, nettsider og litteratur	32
1.7 Merverdiavgiften i EU	33
1.8 WTO-avtalen	37
KAPITTEL 2 HVEM ER AVGIFTSSUBJEKT?	38
2.1 «Næringsdrivende»	38
2.2 Stat, kommune og offentlig eide virksomheter	41

8 INNHOLD

2.2.1	Avgiftssubjekter	41
2.2.2	Konkurransesvridning og vekstmekanisme for offentlig sektor	42
2.2.3	Merverdiavgiftskompensasjon og nettoføring	42
2.3	Utenlandske næringsdrivende	44
2.3.1	Varer	44
2.3.2	Tjenester	46
2.4	Flere virksomheter med én eier	47
2.4.1	Utgangspunktet: Ikke avgiftsmessig skille ...	47
2.4.2	Særskilt registrering	49
2.5	Fellesregistrering	49
KAPITTEL 3 KRAVET TIL OMSETNING, UTTAK OG INNFØRSEL		53
3.1	Omstendigheter som utløser merverdiavgift	53
3.2	Hva er omsetning?	55
3.2.1	Innledning	55
3.2.2	Krav om sammenheng («mot»)	56
3.2.3	Ytelse fra en person til en annen	56
3.2.4	Krav om vederlag	58
3.2.5	Noen praktiske problemstillinger knyttet til omsetningsbegrepet	60
3.3	Uttak	68
3.3.1	Innledning	68
3.3.2	Uttak av varer	69
3.3.3	Uttak av tjenester	71
3.3.4	Avgift som ved uttak – mval. § 3-23	76
KAPITTEL 4 VARER		78
4.1	Varer vs. tjenester	78
4.2	Fast eiendom	79
4.2.1	Omfattes av varebegrepet – unntak fra avgiftsplikt	79
4.2.2	Avgiftsplikt knyttet til fast eiendom	79
4.2.3	Frivillig registrering ved utleie	80
4.3	Kunstverk	80
4.4	Frimerker, sedler og mynter som samleobjekter	81
4.5	Skip, luftfartøyer og plattformer	81

4.6	Kjøretøyer	82
4.7	Digitale produkter	83
KAPITTEL 5 TJENESTER		84
5.1	Hovedregelen – generell avgiftsplikt	84
5.2	Avgiftspliktige tjenester – et utvalg	85
5.2.1	Innledning	85
5.2.2	Rådgivnings- og konsulenttjenester, juridisk bistand mv.	85
5.2.3	Entreprenør, bygg og anlegg mv.	85
5.2.4	Hotellvirksomhet	86
5.2.5	Transporttjenester	86
5.2.6	Kino, museer, fornøyelsesparker mv.	86
5.2.7	Programvare, IT, IKT mv.	86
5.2.8	Frisør og skjønnhetspleie	87
5.3	Formidlingstjenester	87
5.4	Unntak fra avgiftsplikt	87
5.4.1	Innledning	87
5.4.2	Helsetjenester mv.	88
5.4.3	Undervisningstjenester	89
5.4.4	Finansielle tjenester	90
5.4.5	Kunst, kultur og underholdning	91
5.4.6	Idrett	92
5.4.7	Offentlig myndighetsutøvelse og tjenester innen staten	93
5.4.8	Fast eiendom	93
5.4.9	Ideelle organisasjoner	94
5.4.10	Pengespilltjenester	95
5.4.11	Medlem av styre mv.	95
KAPITTEL 6 FRITAK («NULLSATS»)		96
6.1	Generelt	96
6.2	Fritatt innenlands omsetning – et utvalg	97
6.2.1	Nyhets- og aktualitetsmedier mv.	97
6.2.2	Aviser	97
6.2.3	Pakker («bundling»)	98
6.2.4	Tidsskrifter og bøker	98
6.2.5	Visse kjøretøyer	99

10 INNHOLD

6.2.6	Skip, luftfartøyer og plattformer	100
6.2.7	Overdragelse av virksomhet	101
6.3	Utførsel (eksport) mv.	102
6.3.1	Destinasjonslandprinsippet	102
6.3.2	Utførsel (eksport) av varer	102
6.3.3	Tjenester over landegrensene	103
6.4	Eksportrelaterte fritak	104
6.4.1	Turistsalg og tax free	104
6.4.2	Internasjonal transport	105
6.4.3	Varer og tjenester til skip, luftfartøyer og petroleumsvirksomheten	105
6.4.4	Formidlingstjenester	106
KAPITTEL 7 BEREGNINGSGRUNNLAGET		107
7.1	Hovedregelen ved omsetning	107
7.2	Sammensatte ytelser	109
7.3	Rabatter	110
7.4	Toll og særavgifter	110
7.5	Uttak	110
7.6	Innførsel	111
KAPITTEL 8 AVGIFTSSATSER		112
8.1	Differensierte satser	112
8.2	Alminnelig sats (25 %)	113
8.3	Næringsmidler (15 %)	113
8.4	Lav sats (12 %)	115
KAPITTEL 9 FRADRAG FOR INNGÅENDE MERVERDIavgIFT		117
9.1	Innledning	117
9.2	Anskaffelser «til bruk i den registrerte virksomheten»	119
9.2.1	Innledning	119
9.2.2	Transaksjonskostnader ved unntatt omsetning og avgiftsfri anskaffelse	121
9.2.3	Kombinert virksomhet	124
9.3	Avskåret fradragsrett	127
9.3.1	Innledning	127
9.3.2	Serveringstjenester	128

9.3.3	Kunst og antikviteter	128
9.3.4	Kost- og naturalavlønning (velferdsgoder) ...	129
9.3.5	Arbeid på og drift av fast eiendom for boligbehov mv.	130
9.3.6	Representasjon	130
9.3.7	Gaver og utdeling i reklameøyemed	131
9.3.8	Personkjøretøy	131
9.3.9	Betaling med kontanter over kr 10 000	132
9.4	Dokumentasjon og kontroll	133
9.5	Refusjon til utenlandske næringsdrivende	135
9.6	Justering og bruksendring for kapitalvarer	136
9.6.1	Kapitalvarer – justeringsregler	136
9.6.2	Justeringshendelser – bruksendringer	137
9.6.3	Justeringshendelser – omsetning/ overdragelse	140
9.6.4	Tilbakeføring etter mval. §§ 9-6 og 9-7	142
KAPITTEL 10 REGISTRERING FOR MERVERDIAVGIFT		143
10.1	Registreringsplikt	143
10.1.1	Innledning	143
10.1.2	Næringsdrivende og offentlig virksomhet ..	145
10.1.3	Veldedige og allmennyttige institusjoner og organisasjoner	145
10.1.4	Idrettsarrangementer	146
10.1.5	Konkursbo og dødsbo	146
10.1.6	Utenlandske virksomheter	146
10.2	VOEC-registrering	147
10.3	Forhåndsregistrering	148
10.4	Særskilt registrering og fellesregistrering	149
10.5	Frivillig registrering	151
KAPITTEL 11 RAPPORTERING OG INNBETALING AV MERVERDIAVGIFT		155
11.1	Selvdeklarerering	155
11.2	Skattleggingsperioder (avgiftsterminer)	156
11.3	Kodene i skattemeldingen	157
11.4	Tvangsmulkt ved manglende levering	158
11.5	Tilleggsatt	158

12 INNHOLD

11.6	Innbetaling av merverdiavgift	159
11.7	SAF-T	159

KAPITTEL 12 INTERNASJONAL HANDEL .....

160

12.1	Generelt	160
12.2	Sentrale begreper	161
12.3	Destinasjonslandprinsippet	162
12.4	Tolletaten og skatteetaten	162
12.5	Tollovgivningen og merverdiavgiftsloven	162
12.6	Innførsel (import) av varer	163
12.6.1	Hjemmel for innførselsmerverdiavgift	163
12.6.2	Ansvar for merverdiavgift ved vareinnførsel	164
12.6.3	Avgiftsgrunnlaget for innførselsmerverdiavgift	165
12.6.4	Fritak fra innførselsmerverdiavgift	166
12.6.5	Rapportering av innførselsmerverdiavgift ..	166
12.6.6	Tollprosedyrer	166
12.7	Utførsel (eksport) av varer	167
12.7.1	Hjemmel for avgiftsfritak	167
12.7.2	Dokumentasjon	167
12.7.3	Rapportering	168
12.8	Kjøp av fjernleverbare tjenester	168
12.9	Utenlandske virksomheter	169
12.10	«VOEC» / <i>e-commerce</i>	170
12.10.1	Generelt	170
12.10.2	Varer med lav verdi	170
12.10.3	Fjernleverbare tjenester	171
12.10.4	Tilbyderbegrepet	172
12.11	Tjenester til mottakere i utlandet	173
12.11.1	Alle typer tjenester	173
12.11.2	Eksempel I	174
12.11.3	Eksempel II	174

KAPITTEL 13 KOMPENSASJON AV MERVERDIAVGIFT FOR KOMMUNER MV. ....

175

13.1	Kommunal virksomhet	175
13.2	Kompensasjonsloven	176

13.3	Hvem kan kreve kompensasjon?	177
13.3.1	Kommuner, fylkeskommuner og interkommunale sammenslutninger	177
13.3.2	Private virksomheter	177
13.3.3	Barnehager og Kirkelig fellesråd	178
13.3.4	Internatdel ved skoler og voksenopplæring	178
13.3.5	Borettslag og boligsameier	179
13.4	Hva som kompenseres	179
13.5	Begrensninger i kompensasjonsretten	179
13.5.1	Generelt	179
13.5.2	Fast eiendom	180
13.5.3	Boliger med helseformål eller sosiale formål	181
13.5.4	EØS-avtalens forbud mot statsstøtte	181
13.6	Justeringsregler	182
13.7	Skattemelding for merverdiavgiftskompensasjon ..	183
13.8	Forvaltningsregler	184
13.9	Foreldelse	185
KAPITTEL 14 FORVALTNINGSREGLER		186
14.1	Skatteforvaltningsloven	186
14.2	Fastsetting	187
14.3	Kontroll og endring av fastsetting	187
14.4	Klage og søksmål	188
14.5	Administrative reaksjoner	189
14.6	Bindende forhåndsuttalelser	190
14.7	Lovfestet omgåelsesregel	191
DOMSREGISTER		192
STIKKORDREGISTER		193

